

A KOMMUNIKÁCIÓS KÉPZÉS 30 ÉVE

30 éve, 1991-ben indult Magyarországon a kommunikáció szakos képzés – a hazai felsőoktatási intézmények közül elsőként Pécsen, a Janus Pannonius Tudományegyetemen. Ezt az egyéni és közösségi identitásunk szempontjából is meghatározó jubileumot, valamint a Kommunikációs Tanszék alapításának ehhez kapcsolódó évfordulóját ünnepeljük a 2021/2022-es tanévben. Az ünnepelés számvetésre készített: meddig jutottunk el, mit sikerült létrehozunk és fenntartanunk ez idő alatt, milyen kihívások előtt állunk ma, és merre látjuk az előre vezető utat.

Az elmúlt három évtized a kuhni értelemben vett *normál tudomány* kiépülését hozta ezen a fiatal, multidiszciplináris tudományterületen: a kapcsolódó intézmények (egyetemi tanszékek, folyóiratok, tudományos társaságok) kialakulását és stabilizálódását, a tudományos diskurzus medrének formálódását, a megfelelő akadémiai gyakorlatok (konferenciák, könyvkiadás, tudományos és kutatási együttműködések) és az utánpótlás nevelésének (doktori képzések keretében történő) kiépülését. Az elmúlt években ugyanakkor nem egyszer Szkillák és Kharübdiszek között hánykódó hajóként próbáltunk fennmaradni a változó tudomány- és oktatáspolitikai stratégiák hullámterében, és a normalizálódás jelenlegi szakaszában is szembesülünk nehézségekkel. A diszciplína bizonytalan, nem egyértelmű tudományterületi besorolása és gyenge intézményes képviselője a hazai akadémiai rendszerben a további intézményesülés gátjává válhat, és erősítenünk kell a hazai és határokon túli szakmai közösség együttműködését, hálózatosodását is a fejlődést biztosító lehetőségek megragadása érdekében.

Sok az emlék, a tanulság, a megvitatni és megosztani való gondolat, és aligha sűrítethető egyetlen ünnepi rendezvénybe. Ezért döntöttünk úgy, hogy a tanévben tervezett szakmai és közösségi eseményeink egész sorát fűzzük fel az ünnepi tematikára, ennek első állomása egy háromnapos szeptember végi rendezvénysorozat volt.

Az eseményt a tanszékünk irányításával és nemzetközi partnerek részvételével, az Erasmus+ program Stratégiai Partnerségek keretében zajló NEWSREEL2 projekt szakmai rendezvénye nyitotta. A cseh (Masaryk Egyetem, Brno), német (Erich Brost Intézet a Nemzetközi Újságírást, Dortmund), román (Bukaresti Egyetem) és portugál (Lisszaboni Egyetemi Intézet) partnerintézmények, valamint egy újságírókat tömörítő nemzetközi szervezet (Hostwriter) közreműködésével megvalósuló projekt legfőbb célkitűzése az újságíróképzés megújítását segítő e-learning tananyagok fejlesztése. A projekt-találkozón ennek első eredményeit és a soron következő lépéseket vitattuk meg. Tanszékünk két olyan témakörrel vesz részt a programban, melyek kutatási portfóliónknak hagyományosan fontos részét képezik: a közösségi médiabeli (újságírói) történetmesélés és a képregényes újságírás lehetőségeinek vizsgálatával.

A projekt résztvevőinek szűkebb körű szakmai workshopját másnap a szélesebb nyilvánosság számára is nyitott angol nyelvű konferencia követte, ahol a kutatási szakasz eredményeit a projekt résztvevőin kívül az angol nyelvű kommunikációs képzésben résztvevő hallgatóinknak és a határokon belül és kívül kommunikációs, újságíró- és mediaképzést folytató magyar egyetemek jelenlévő képviselőinek is be tudtuk mutatni. Ez utóbbiak a [Médiastaféta](#) elnevezésű hagyományos, önszerveződő szakmai találkozó résztvevőiként vendégeskedtek nálunk. A *Médiastaféta* a pécsi és

a szegedi kommunikációs tanszékek kezdeményezésére jött létre 2015-ben, a szakmai elemeket és kötetlen eszmecserét is tartalmazó találkozó házigazdái idén – éppen a jubileum okán – mi voltunk. A Szegedi és a Debreceni Egyetemről, az ELTE és a Corvinus Egyetem kommunikációs tanszékeiről, a Sapiientia EMTE-ről, a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemről érkeztek hozzánk oktatók és hallgatók.

A *Médiastaféta* programját Havasréti József előadása nyitotta meg, melyben kollegánk a médiatudomány pécsi és magyarországi egyetemi alakulástörténetét tekintette át. Az előadást és a NEWSREEL-konferenciapanelt kerekasztal-beszélgetések követték, melyek a kommunikációs képzés és kutatás kettős – egyszerre a magyar nyelvi-kulturális közösség önértéséhez és a nemzetközi tudományosság témáihoz és gyakorlataihoz való – kapcsoltságát, illetve a tudományterület akadémiai elismertségének és helyének kérdéseit járták körül. A második nap estéjén a tanszékünk által létrehozott, az E25 épület földszintjén található re:public projektterben látható kiállításához kapcsolódó prezentációkra került sor. Keszeg Anna médiakutató (BBTE) és Vajda András néprajzkutató (Sapiientia EMTE) osztotta meg reflexióit A *„DOZSO” az újhullám évtizedében* (kurátorok: Doboviczki Attila, Havasréti József és Szijártó Zsolt) című kiállítással kapcsolatban. A rendezvénysorozat zárásaként a harmadik nap délelőttjén a résztvevő intézményekhez kötődő könyvsorozatok (BBTE: *Letöltés* című könyvsorozata, a PTE-Gondolat Kiadó kommunikációtudományi könyvsorozata és a tanszék Képregénytudományi Kutatóközpontjának könyvsorozata), valamint a kolozsvári *ME.doc* című folyóirat mutatkozott be a résztvevőknek. A *Médiastaféta* a hagyományokat követve most is a staféta átadásával zárult, jövőre a szegedi kollégák lesznek a találkozó házigazdái.

A tanszékünk munkáját ismerőknek feltűnhet, hogy csupa olyan témával és tevékenységgel nyitottuk meg az ünnepi sorozatot, melyek végigkísérték az elmúlt 30 évet. A tanszék vezetőinek tudatos építő munkája alakította ki és tartotta fenn tudományos tevékenységünk máig folytonos elemeit: a rendszeres empirikus (gyakran kimondottan 'terepi' jellegű) kutatásokat; az ezek eredményeit közreadó konferenciák, workshopok és kiállítások sorát, a tudományos könyv- és folyóiratkiadás terén elért eredményeket, az azóta széles körben használt felsőoktatási tananyagok fejlesztését, a nemzetközi pályázati és egyéb együttműködések; valamint

a tudományos ismeretterjesztés olyan lazább formáit, mint amilyen például a kulturális fesztiválok programjában való részvétel vagy saját szakmai fesztiválok szervezése.

A tanszékre az alapítás óta jellemző a társadalomtudományi kutatás iránti elköteleződés, mely a szakos tantervekben a módszertani modulok hangsúlyos szerepében, az oktatás során pedig a *kutatószemináriumok* gyakorlatában, valamint tanárok és diákok közös kutatásaiban is megnyilvánult. Visszatekintve jól kirajzolódnak azok a területek, melyekre a tanszék oktatóinak érdeklődése összpontosult az elmúlt évtizedekben. A 2000-es években kutatásaink egy csoportja a *terek, helyek* problematikáját járta körül, például a turizmusnak mint kulturális gyakorlatnak, vagy a vidék és a lokális-regionális identitás átalakulásának, egyes konkrét városi helyeknek (például a pécsi Magasháznak), a városi társadalom eltűnő csoportjainak és a városi nyilvánosság formáinak vizsgálatával. Ugyanebben az időszakban bontakozott ki a hazai *underground művészeti szcéna* és a hozzá kapcsolódó *alternatív nyilvánosság* iránti tudományos érdeklődés, elsősorban a '70-80-as évek magyar neoavantgárd művészetének és a háttérként szolgáló társadalmi kontextusnak a kutatására fókuszálva.

A 2010-es évek új kutatási tárgya a *hálózati média* lett: a fogyasztói magatartás generációs összefüggéseit vizsgáló nagyszabású egyetemi kutatásokba kapcsolódva a Z-generáció médiafogyasztását és az

idősebb korosztályok médiával kapcsolatos viselkedését vizsgáltuk, a médiaarchiválás lehetőségeivel, a médiareprezentáció sajátosságaival, az internet szabályozásának jogi kérdéseivel és az algoritmusok működésének emberi jogi vonatkozásaival foglalkoztunk. Ebben az időszakban jelent meg kutatásainkban a *nemzetközi tematika*, nemzetközi kapcsolataink és együttműködéseink számának ugrásszerű növekedésével összefüggésben. A hazai felsőoktatás nemzetköziesítése, a nemzetközi újságíróképzés fejlesztésének igénye, a globalizált nagyvárosok társadalmát érintő kérdések és a design gondolkodásra épülő nemzetközi kooperációban megvalósuló projektek állnak legutóbbi és jelenleg is folyó kutatásaink középpontjában. Kutatási infrastruktúránk meghatározó és a hazai médiatudományi szcénán belül is egyedi eleme a 2017-ben megalakult Képregénytudományi Kutatóközpont, mely konferenciák és kiállítások szervezésével, a Szépirodalmi Figyelő Alapítvánnyal közösen gondozott könyvsorozattal, képregényes gyűjtőmunkával szolgálja a képregénykutatás ügyét.

A tanszék által az elmúlt 30 évben megrendezett konferenciák részint e kutatások eredményeit tárták a nyilvánosság elé, részint doktori képzésünk oktatói és hallgatói számára teremtettek alkalmat a termékeny tudományos párbeszédre. A felvetett témák rendre az érintett tudományterület átfogó helyzetére, aktuális kérdéseire irányították a figyelmet, egyebek mellett a kultúratudomány hazai helyzetére, a *mindennapi élet* gyakorlata iránti fokozódó tudományos érdeklődésre, vagy a médiakutatásnak a digitális korszak által kínált lehetőségeire reflektálva. Kevésbé megszokott, ám a tanszék művészeti területek iránti nyitottságát és érdeklődését ismerve nem meglepő, hogy a tudományos eredményeknek *kiállítások* formájában történő prezentációjában is komoly hagyományokkal rendelkezünk. A Zsolnay-negyedbeli E25 épület földszintjén kialakított re:public projektter évente 5-10, a tanszék által létrehozott vagy partnerekkel együttműködésben megvalósított kiállításnak ad otthont.

A tanszék és a Gondolat Kiadó közös [könyvsorozata](#), a Kommunikáció- és Kultúratudományi Tanulmányok eddig megjelent 20 kötete konferenciák anyagát, kollégáink doktori munkáit, külföldi szerzők hiánypótló és az oktatásban is fontos szerepet betöltő műveit adja közre. Az eddigi három lezárult és egy jelenleg is zajló *tananyagfejlesztési* projekt (HEFOP, TÁMOP és Erasmus+ pályázatok) keretében nyomtatott és digitális tananyagok készültek el a kvalitatív társadalomtudományi módszerek, különösen a közösségtanulmányok módszertani hátterének vonatkozásában, valamint e-learning tananyagok a nemzetközi újságíróképzés számára.

Kutatási eredményeink minél szélesebb körben való hozzáférhetővé tétele hosszú idő óta célunk, ezt részint rendezvényeink nyilvános városi helyszíneken (Művészetek és Irodalom Háza, Dominkánus Ház) való megrendezésével, részint kulturális és művészeti *fesztiválok* (Művészetek Völgye 2011, Ördögkatlan Fesztivál) programjában való megjelenéssel igyekeztünk elérni. A tudásmegosztás rendhagyó, de annál sikeresebb formájaként magunk is szerveztünk tudományos fesztivált a Mérték Médiaelemző Műhellyel együttműködve. A 2012 és 2016 között 4 alkalommal megrendezett *Mérték Médiafesztivál* médiakutatók, médiajoggal és médiagazdaságtannak foglalkozó szakemberek, valamint újságírók közreműködésével workshopok előadások, kiállítások és kulturális kísérőprogramok segítségével hozta élményszerű közelségbe a média világát. Éves programsorozatunk záróelemeként rendszerint a decemberi ünnepi *Könyvszüret* szolgált, melyen a tanszékhez kötődően az adott évben megjelent könyvek és szerzőik mutatkoztak be.

A 30 éves Kommunikáció- és Médiatudományi

Tanszék

KUTATÁSOK

Turizmus és regionalizmus
(1999-2000, OTKA)

Aprófalvak
(2004-2007)

A neoavantgárd
kultúra (2000-2006)

Nemzetköziesítés
(2017-2018)

Z GENERÁCIÓ
(2012-2015)

TOGETHER (2018-2021)
Az algoritmus-társadalom
(2018-2019)

TANSZÉKVEZETŐK

NIEDERMÜLLER PÉTER
1992-1995

HORÁNYI ÖZSÉB
1995-1999

SZIJÁRTÓ ZSOLT
1999-2019

POLYÁK GÁBOR
2019-2020

MAKSA GYULA
2021-

1991

IFJÚSÁG ÚTJA

2011

ZSOLNAY NEGYED

2021

Magasház
(2005-2006)

A kastély, a falu
és az erdő
(2001-2003)

Hírlózáti
médiaarchívumok
(2013-2014)

NEWSREEL
(2017-2020)

NEWSREEL2
(2020-2023)

KÖNYVEK

JANE STOKES: A MÉDIA- ÉS
KULTURAKUTATÁS GYAKORLATA
(2008)

SZIJÁRTÓ ZSOLT: A HELY
HATALMA: LOKÁLIS SZCÉNÁK -
GLOBÁLIS OLVASATOK (2007)

MAKSA GYULA:
VÁLTOZATOK KÉPREGÉNYRE
(2010)

KOVÁCS ÉVA - ORBÁN JOLÁN - KASZNÁR
VERONIKA KATALIN: LÁTÁS, TERÜNET,
PILLANTÁS. A MEGFIGYELŐ LEHETŐSÉGEI
(2009)

HAVASRÉTI J. - SZIJÁRTÓ ZS.:
REFLEKCIÓ(K) VAGY "MELYFÜRÁSOK"? A
KULTURAKUTATÁS VÁLTOZATAI A
"KULTURÁLIS FORDULAT" UTÁN (2008)

BODI JENŐ - PÉTERAI BRIGITTA
TITKOS KULTURATUDOMÁNYI
PENSZIONÁRI (2012)

GULÓ ADAM - HAVASRÉTI
JÓSEF: ZENEI SZUBKULTURÁK
(2012)

BOGDAN MARIA - REISCHNIDT HANGOT -
GULÓ ADAM "CSAK KASZBÁN".
ROHAREPREZENTÁCIÓ A MAGYAR MÉDIÁBAN
(2013)

BODI JENŐ - MAKSA GYULA -
SZIJÁRTÓ ZSOLT:
ÚJRAÉLTŰVE. MÉDIAGUTATÁS ÉS
MINDENNAPJAI ÉLET (2016)

POLYÁK GÁBOR:
MÉDIASZABÁLYOZÁS,
MÉDIAPOLITIKA (2015)

CSÁSZI LAJOS: A MÓNIKA-
JELENSEG KULTURÁLIS
SZOCIOLÓGIÁJA (2011)

És végül, de nem utolsósorban, oktatási portfólió-
 ónk fejlődését illetően is bizakodók vagyunk. A ha-
 gyományos kétszakos bölcsészképzés rendszerét
 felváltó Bologna-rendszerű oktatási szerkezetben
 kommunikáció- és médiatudomány alapképzésben
 (BA), mesterképzésben, valamint a (szakpáros for-
 mában végezhető) média-, mozgókép- és kommu-
 nikációtanár osztatlan tanárképzésben vagyunk
 érintettek nappali és levelező tagozaton egyaránt.
 A magyar nyelvű alapképzés mellett második éve

angol nyelvű évfolyamot is indítunk, a külföldi diá-
 kok jelenléte inspiráló a tanszék oktatói és hallgatói
 közössége számra egyaránt, egyben lehetséges új
 célokat és perspektívákat jelöl ki egy következő 30
 éves periódusra.

Glózer Rita

[Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék](#)

Az infografikát készítette: *Kovács Gréta*
 Kommunikáció - és médiatudomány szakos hallgató

„TELJESÍTETTEM MINDAZOKAT A TUDOMÁNYOS ELŐÍRÁSOKAT, AMELYEKET A TUDOMÁNYTERÜLETEM ELVÁRT TŐLEM”

Interjú Kovács Terézzel

Kovács Teréz szociológus az
 MTA doktora. Közel három
 évtizedig dolgozott az MTA
 Regionális Kutatások Központjá-
 ban, oktatott a Kaposvári Egyetemen,
 a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen
 és végül a Pécsi Tudományegyetemen. 2012
 őszétől kapcsolódott be a PTE BTK Szociológia
 Tanszéke és a Demográfia és Szociológia Dokto-
 ri Iskola munkájába. 70 évesen a doktori iskola
 vezetőjeként vonult nyugdíjba, de professor eme-
 ritaként továbbra is jelen van tanszék életében.
[A paraszti gazdálkodás és társadalom átalakulása](#)

című könyvének második javított ki-
 adása 2020-ban jelent meg – ez adta
 beszélgetésünk apropóját.

Professzor Asszony, hogyan került a
 Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és
 Társadalomtudományi Karára?

Közvetlenül azelőtt, hogy a PTE-re kerültem, egye-
 temi tanárként dolgoztam a Pázmány Péter Katolikus
 Egyetemen. Ebben a pozíciómban az akkori PhD-
 hallgatómmal, majd későbbi kollégámmal, Ragadics
 Tamással elkezdtünk egy falukutató tábort szervezni
 az Ormánságban, Kémesen. Beszélgetésünk során